

# GUIDE FÖR KOMMUNIKATION

---

En guide som är utvecklad för att beskriva användningen av alternativ och kompletterande kommunikation på daghemmet.

Mathilda Finne

2014

# Innehåll

Inledning.....	3
Bilder.....	4
Tecken som stöd för kommunikation .....	4
AKK under Samlingen .....	5
AKK i miljön .....	7
Utvecklingsförslag.....	8
Förslag på litteratur .....	11
Källor.....	12

## Inledning

Detta är en guide för kommunikation som beskriver användningen av två olika former av Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) på detta daghem. Dessa former för kommunikation är **bilder** samt **tecken** som stöd för kommunikation.

På daghemmet används AKK för att hjälpa barnen att få struktur på sin dag samt att ge dem ett redskap som kan främja deras kommunikationsförmåga.

Genom en fungerande kommunikation främjar man även barnets känsla av delaktighet (Gustavsson, 2004, s.139).

AKK är en förkortning som står för alternativ och kompletterande kommunikation. AKK är ett övergripande begrepp för olika former av kommunikation mellan människor som ersätter eller kompletterar ett bristande tal/språk. AKK innefattar tre komponenter; Brukare-personen som har funktionsnedsättning för kommunikation, barnen på detta daghem. Redskap-kommunikationssätt och hjälpmedel för dessa, bilder samt tecken som stöd för kommunikation på detta daghem. Omgivning-människor, samspelspartners och miljö, på detta daghem består miljön av personalen, de andra barnen samt daghemmet. (Heister et al, 1998, s.8)

Bland barnen på detta daghem finns det barn som är i olika behov av stöd för kommunikation. Några av barnen har svårt att uttrycka sig i tal medan andra har svårt att känna igen färger samt att klara av att strukturera sin dag på egen hand. En del av barnen har inga synliga svårigheter som inverkar på deras kommunikation.

Omgivningens betydelse är stor för användningen av AKK på daghemmet. Omgivningen innebär såväl den fysiska omgivningen som den sociala omgivningen. Den fysiska omgivningen bör vara väl förberedd med rätt bilder på rätt ställen och den sociala omgivningen, personalen, bör sträva till att uppmuntra barnen till kommunikation samt stöda dem i användningen av AKK. Personalen bör även sträva till att använda dessa former för kommunikation på samma sätt, för att barnen ska lära sig att använda dem.

## Bilder

Bilder i kommunikation används, på detta daghem, med hela gruppen under morgon samlingen samt samlingen innan lunch.

Detta görs eftersom man med hjälp av bilder kan stöda barnets kommunikation genom att klargöra saker för barnet. Det visuella stödet kan fungera som ett stöd för minnet, ett stöd för att strukturera dagen/veckan eller t.ex. en aktivitet. Bilderna kan även fungera som ett sätt att uttrycka sig på ifall man inte kan uttrycka sig i ord.

De bilder som används på detta daghem är för det mesta bilder som hör till "the Picture Exchange Communication System" (PECS bilder). Dessa bilder finns tillgängliga på internet. På daghemmet tillverkar personalen själva det bild material som används med barnen, genom att skriva ut bilderna, laminera dem samt bygga ihop en helhet av bilderna som t.ex. används under samlingen för att strukturera dagen för barnen. Bilderna används även för att t.ex. markera ut olika saker i miljön.

## Tecken som stöd för kommunikation

Tecken som stöd för kommunikation, på detta daghem, används mest med de elever som specifikt är i behov av tecken stödet. Dessa elever är främst de som har svårt med att uttrycka sig i tal. Tecknen används dock även delvis med hela gruppen för t.ex. ord till sånger under samlingen.

Tecken som stöd för kommunikation är så att säga nyckelord som används vid sidan av vanligt tal för att klargöra det sagda för barnet. Då ett barn har svårt att uttrycka sig i tal är tecken som stöd ett bra alternativ. Det kan vara lättare för barnet att visa ett tecken med sina händer eftersom detta inte kräver lika avancerad finmotorik som att uttala ord likaså kan det vara lättare för barnet att uppfatta ett tecken än att förstå ett uttalat ord/mening. Detta på grund av att det kan vara lättare att uppfatta synintryck än hörselintryck.

## AKK under Samlingen

Samlingen hålls på morgonen då alla barn har kommit till daghemmet samt även innan lunch. Ifall barnen är bra igång med att leka lugnt tillsammans under morgonen, så hålla endast samlingen innan lunch.

Samlingen hålls i en hörna av rummet där en hylla samt bänkar markerar ut utrymmet. På väggen i utrymmet finns ett veckoschema färdigt uppsatt då samlingen inleds genom att alla samlas i utrymmet och sätter sig på sina egna platser. Dessa platser är utmärkta med bilder. Veckoschemat som är uppsatt på väggen har alla veckans dagar strukturerade med hjälp av bilder som beskriver vad som sker under de olika dagarna. Alla veckans dagar har olika färger som bakgrund för att göra det visuella stödet starkare.

Schemat finns uppe på väggen under hela dagen för att barnen samt de vuxna ska kunna se vad som planerats.

Under samlingen används även bilderna för att visualisera vilket väder det är under dagen genom att tillsammans med barnen välja ut rätt väder bild samt lägga upp den på dagens schema.

Under samlingen används bilderna även för att välja vilka sånger som sjungs. Barnen får tur vis välja en sång som visas åt dem på en "sång tavla" med olika bilder för olika sånger.



Bilden till vänster är på schemat som används under samlingen.

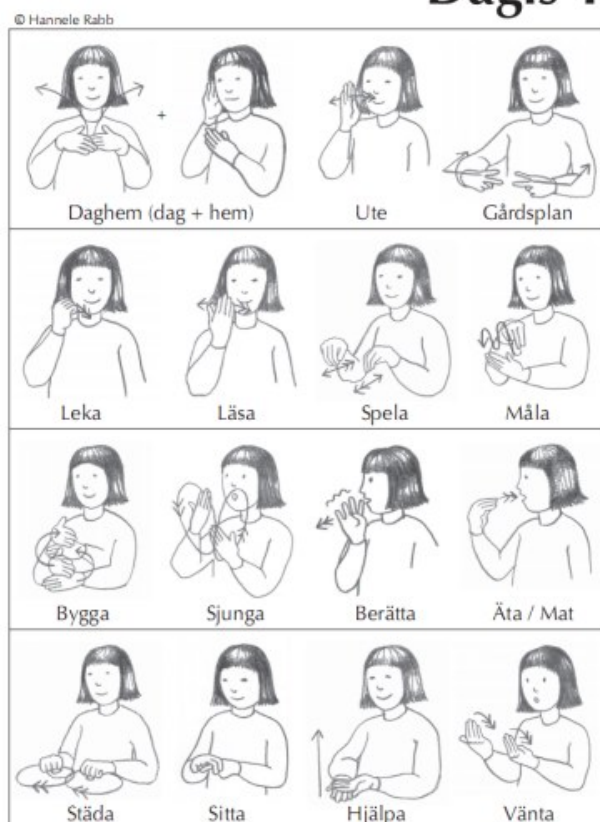
Figur 1. Bilden är tagen på daghemmet. 2014, Fotograf: Finne

Under samlingen är det viktigt att alla barnen får använda sig av bilderna i något skede av samlingen samt att man strävar till att använda bilderna och tecknen på samma sätt.

Samlingens struktur kan dock variera. Bilderna används för att strukturera dagen för barnen. Genom att göra detta skapar man trygghet samt stöder barnen i att förstå hur dagen är uppbyggd samt hjälper barnen att förstå innebörden av de olika delarna/aktiviteterna. En välstrukturerad dag hjälper barnet att kunna förutse vad som händer näst samt ger ro för lärandet. Under samlingen används bilderna vid sidan av tal och visas tydligt upp för alla barnen för att alla ska hinna se och uppfatta bilden. T.ex. under val av sång samt då man diskuterar vädret för dagen.

Tecken som stöd för kommunikation används, under samlingen, för att göra det möjligt för alla att delta i sjungandet av sånger. Tecknen används för att teckna orden till sånger. Läraren visar tecknen och barnen följer med genom att även själva teckna. Tecken som stöd för kommunikation används också som smeknamn/symboler för personer, t.ex. för att klargöra vem som inte är på plats under dagen. Detta är något som görs i början av samlingen då man tillsammans funderar över vilka som inte är på plats.

## Dagis 1



Till vänster syns en samling på tecken som används på daghemmet. Dessa tecken som stöd för kommunikation kan användas vid sidan av vanligt tal ifall barnet har svårt med språkförståelsen samt ifall man vill konkretisera det sagda för barnet.

Tecknen för en sångtext är ihopsatta av det mest centrala orden/tecknen som finns i en sång.

Figur 2. [www.handlaget.fi](http://www.handlaget.fi), hämtad 2014

## AKK i miljön

I miljön på daghemmet finns bilder utplacerade för att strukturera miljön samt markera ut var saker finns. På golvet finns bilder som markerar ut olika ställen i rummet som är menade för vissa lekar. Dessa vissa lekar/leksaker ska användas på det utmärka ställena för att ge en slags struktur för barnen. Detta hjälper barnen att förstå och tolka sin omgivning bättre.

Bilder har även placerats ut på stolarna runt bordet samt bänkarna där barnen sitter för att markera ut barnens egna sittplatser. Barnen känner till sin egen bild samt sitter gärna på sin utmärka plats. Utanför klassrummet finns dessa samma bilder utplacerade på klädhängarna samt på små korgar som är menade för barnens saker. Detta stöder barnet till att bättre kunna hantera och förstå sin omgivning samt veta var sakerna finns och var de ska placeras på morgonen då barnet kommer till daghemmet.

## Utvecklingsförslag

### 1) Gemensamma riktlinjer för användningen av AKK

Genom att alla i barnets omgivning använder sig av AKK på samma sätt har barnet en större förutsättning att lära sig att använda denna nya form för kommunikation. Genom att omgivningen är konsekvent med användningen lär sig barnet att denna form för kommunikation fungerar samt att detta är något som det lönar sig att använda. (Heister, 2010, s.105) Dessutom stöder även detta, barnets förmåga att kunna strukturera sin dag.

Genom att ha klara gemensamma riktlinjer är det även lättare att förklara för någon annan hur man gör, samt säkra sig över att någon annan kan följa samma mönster.

Förslag på gemensamma riktlinjer som kunde fungera på daghemmet:

- 1) Veckoschemat bör finnas färdigt uppsatt på väggen då samlingen börjar
- 2) Under samlingen sitter alla på sina utmärkta sittplatser.
- 3) I början av samlingen går man tillsammans igenom dagens händelser genom att peka ut dem på schemat.
- 4) Under samlingen är det läraren som bestämmer vem av barnen som får ta ner en bild från tavlan (t.ex. väder bilderna) eller vems tur det är att välja sång.
- 5) Ifall dagens schema ändras efter morgon samlingen så ändras detta även på schemat för att visualiseras för barnen samt för att barnen ska kunna lita på schemat.
- 6) Allt initiativ tagande för kommunikation, från barnens sida, med hjälp av bilder och tecken som stöd för kommunikation bör uppmärksammas samt uppmuntras.
- 7) Bilderna som är utplacerade i miljön gäller. Denna punkt syftar på det utmärka lek ställena, sittplatserna samt klädhängarna.



## 2) En aktivitets remsa

Med tanke på att barnen har väldigt olika behov av stöd för sin kommunikation kunde man utveckla små scheman som kan tas med under olika aktiviteter, t.ex. en utflykt eller en gymnastikstund samt användas med de som behöver stödet. Ett litet schema är lätt att ha med i fickan och tar inte så lång tid att tillverka. Schemat går även att anpassa till olika aktiviteter genom att byta ut bilderna. Syftet med dessa scheman är att strukturera en aktivitet för barnet för att barnet ska kunna förutse vad som kommer att ske samt känna sig delaktig och trygg i situationen samt öka sin självbestämmande kommunikationsförmåga.

Schemat kan vara en liten remsa där de ryms ca 5 bilder under varandra. Denna samma remsa kan användas för flera olika situationer då bilderna bara byts ut. Man kan även ha en ram som alltid sätts ovanpå det steg av aktiviteten som är på gång för att visualisera det för barnet. Ramen flyttas så framåt, tillsammans med barnet, då man går vidare till nästa steg av aktiviteten.

*Denna ram kunde även implementeras i schemat som strukturerar dagen/veckan, som redan används på daghemmet.*



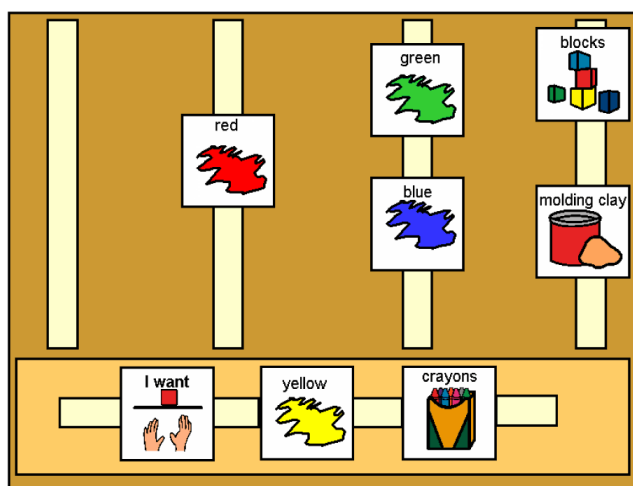
Till vänster syns ett exempel på hur ett litet schema används för t.ex. toa besök. Aktiviteten struktureras så att alla de olika skeden i aktiviteten blir synliga för barnet.

Figur 4: Bild tagen från blogg "the broken road", hämtad 2014

### 3) Att öva färger med hjälp av bilder

Man kan använda sig av bilder i kommunikation för att öva färger med barnet. Genom att visualisera färgerna för barnet med hjälp av en bild kombinerat med text kan barnet med övning, lära sig att se skillnad på de olika färgerna. Med en aktivitets tavla uppmuntras barnet till att själv be efter en viss färgs pennor eller modellera. Barnet placerar själv bilderna på remsan samt ger den åt samspelepartnern.

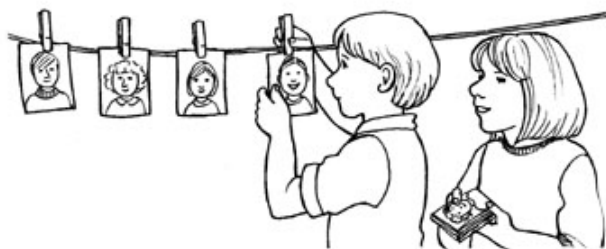
#### Choice Board



Figur 5: Bild tagen från: [visuals.autism.net](http://visuals.autism.net), hämtad 2014

### 4) Bilder på vem som är på plats.

Ett annat sätt att strukturera dagen samt miljön för barnen är att använda bilder/fotografier på de människor som finns i barnets omgivning för att klargöra vem som är på plats under dagen och för att visualisera vem som möjligen är borta. Dessa bilder kunde användas under samlingen samt lämnas synliga under hela dagen och anpassas an efter att folk kommer och går.



Figur 6: bild tagen från [www.papunet.net](http://www.papunet.net), hämtad 2014

## Förslag på litteratur

Här är en del litteratur som kan inspirera till vidareutveckling av användningen av AKK. På papunet.net samt Hi.se (Hjälpmiddelsinstitutet) hittar man mycket information om användningen av AKK samt konkret material som man kan printa ut och använda sig av. Boel Heister trygg har skrivit en hel del böcker gällande ämnet samt Stephen von Tetzchner tillsammans med Harald Martinsen har skrivit en bok där de behandlar olika hjälpmedel/kommunikationssätt inom AKK. Boken finns översatt till finska; Johdatus tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin.

Källor:

Heister Trygg Boel, Andersson Ida, Hardenstedt Lisa, Sigurd Pilesjö Maja, 1998, *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) I teori och praktik*, Malmö, Tryckfolket AB, s.228

Heister Trygg Boel, 2010, *Graafinen kommunikointi-esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa*, Helsinki, Kehitysvammaliitto ry, s.150

Papunet, 2009, Kuvat kommunikoinnissa, Tillgänglig:  
[papunet.net/fileadmin/muut/Esitteet/kuvat\\_kommunikoinnissa\\_2009.pdf](http://papunet.net/fileadmin/muut/Esitteet/kuvat_kommunikoinnissa_2009.pdf),  
Hämtad: 16.10.2013 via: papunet.net

Von Tetzchner S, Martinsen H, 2000, *Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin*, Helsinki, Gyldendal Norsk Forlag A/S, s.360

## Källor

Gustavsson Anders, 2004, *Delaktighetens språk*, Lund, Studentlitteratur, s.237

Heister Trygg Boel, Andersson Ida, Hardenstedt Lisa, Sigurd Pilesjö Maja, 1998, *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) I teori och praktik*, Malmö, Tryckfolket AB, s.228